

اداره مرکزی :

آنقره ده ، استانبول جاده سنده آنقره
معارف امینلری یانده کی دائره

استانبول بورسی :

استانبولده ، آنقره جاده سنده ۸۷ نومروده
دائرة مخصوصه

حیات

میان دامامیان ۰۰۰ دیار داهای مرقه حیات قاتالم ۰۰۱

نسخه هبرده ۱۵ غرورده .

سنه لکی پوسته ایله ۷.۵ لیرا .
(اجنبی ملکترلر ایچین ۷.۵ دولار) .

ایونه وعلان ایشلری ایچین استانبول بورسی
مراجعت ایدیلیر .
یازی ایشلرنک مرجعی آنقره مرکزیدر .

صافی : ۷۱

آنقره ، ۵ نیسان ، ۱۹۲۸

۳ نجی جلد

فدکت قارشینده

تاریخ قاریشان اوغورسز استیلا ، اونی
تورک وجدانک قبله سی یامشدی . یوره ککر ،
«ایزمیر ! ایزمیر !» دیه ووروور ، شراپلارک
قیزغین دولورنده اونک عشقی طاقیردیور
و چارپیشان یاناغانلرک قیویلجیملری ، اونک
حسرتیله یانوب سونویوردی .

اوج ییل سوره قارانیق برکیجه دن صوکر ،
طوپراقلرینه دنیانک اک بویوک داستانی یازان بو
سه وکیلی وطن پارچاسی ، زنجیرلری قوبارمش ،
یکی و بولوتسز برصباح ایله افقلرینک آیدینلاندیغنی
کورمشدی . اتکلی آق دکزک کوپوکللی دالغالریله
دانتله نن ایزمیر ، اولادلری اولومه عاشق ایتش
و اولوم اونک اوغرنده جان ویره نلرک قهرمانلقلریله
بربدیه اولمشدی . اونک داغلری آردندن دوکان
ظفر واستقلال کونشی قارشینده بوتون دوشان
دنیاسی یوز اوستی قاپانیرکن ، ایزمیر تاریخنده کی
اضطراب و فلاکت دورینک ده قاپاندیغنی صاممشدق .

کرچه ظفر مسئله لرینک ایشیقنده سیرایتدی کمز
بومملکت بر اقدیغمز یورد دیکلیدی . کوکسند یونان
قونداقلرینک یانغینلری هنوز توتویور و چاتیلری
اوستنده آله و داللی بربرینی قوجاقلایوردی .
فقط مادام که آرتیق بزمی ، یانغینلر سونه جک
ویارالر قاپاناجقدی .

بو کوزمه ، لاکین طالعسر اولکه ، نه

یاریق که تام برشفا ایله قالقینادن یکی بر مصیته
اوغراددی . قورقونج برزلزله کونلردن بری ،
هر قاریش اطوپراغنده بر باشقا معجزه نک
دیله کلدیکی یرلری صارصیور . بو دفعه
دوشمان طبیعتدر . قوتی اسرارلی درینلکردن
آلان ، داغلری چاتلاتان ، ویلیدیزلری قپ
قیزیل برفیسیقه نک آتشدن قیرباجیله قامچیلایان
بو قدرت ، هنوز انسان ذکسنه رام اولمادی .
آیاقلریمز آلتنده صارصیلان یرده اونک هیئتندن
قورقوب تیزه یور . دیوبلان اوغولتور ،
اینیلتیر اونک نچه سنده ازیله ن جادانک سسی ،
طاشلرک ، طوپراقلرک فریادیدر . اوج بش
سیارمه نک محرک لری بولان ، و میلیونلرجه مجهوله
قارش بر قاج کشفیله قاپاران ، قابنه سیغامایان
انسان قوتی ایچین بو نه بویوک عبرتدر ! .
ذکاسنک فرمانتی ، بولدیغنی اوزاق ییلدیزلرله
سهاره یازدیغنه اینانان مغرور مدنیت ، تله سقو-
پلرنده کندی غرورینی سیر ایده رکن نه قادر
حاجز اولدیغنی بیلیم که ناصیل اونوتویور .
انسانله طبیعتی نه زمان دوشونسیم ، خیالم
نچه سنده فیللری اینله تن اساطیرک دیولریله
دولار وانسانه بو قورقونج مخلوقلر یاننده نهایت
برقاریخه لقی بر قالیر .

اوغرنده تورک ملتک ، او قادر قان

دوکیکی کوزل ایزمیر ، ایشه بویله قهر ایدیچی
بر مخلوقک آزعین اوفکسیله صارصیلیور .
قوردون بوی ، هنوز یانغین ایشلرینک قاب
قارا دامغه سنی سیله مه دن داهای باشقا خرابه لرله
دولدی . بیکرجه وطن داش ، کسکین روزکار
ایصلیق لریله اولویان سوقاقلره دوکوماشلر ، بویون
کوز بیکلرنده قورقونک و چاره سزلکک جته
آچیلان قارانیق پنجره لری وار . (طوبرالی) ،
طاشلری بربرینه چارپوب داغیلش بر مزارلغه
دوغمش . تلغراف تللرینک طاشیدینی قورقونج
خبرلر ، قلمزدن برر اوق کبی کچور .

شخصلرله حادثه لر آراسنه زمان و مسافه ،
برر میقرو سقوب عدسه سی کبی کیره رک وقعیه
مبالغه لی بر بویوکک ویریور . فاجعه نک ایچنده
اولانلر ، بلکه بزم قادر اضطراب و قورقو
چکمه یورلر . بر داملا تورک قانک اک بویوک
برقیمته مالک اولدینی بر زمانده یز . یارالی بوزلرجه
وطن داش حضورنده دویدیغمز آجینی یوره ککر
آلماسه یریدر . خیرک ، ایبلک و دوغرولفک یر
یوزنده الکچوق یاشادینی ، الک زیاده قیمت بولدیغنی
مملکت بزم یوردیمز ایکن بو فاجعه نیچین ؟ .
کتابلر اکر حقسه واکر آیتلر دوغر و سوله
یورسه ، آلهک عدالتی ناصیل شیدر ، واوشی ،
نرهددر ؟ . ظلمله کمالک یان یانه کله سنی ناصیل
قبول ایده لم ؟ .

ایکی لغتی

اون ایکنجی عصرک مشهور سہارندن :

تورکجه و تورکباتلہ مشغول اولق ایستہ بن کنجلمزہ۔

شعوری واسعد افندیلر

قیمتلیرنہ بوکون خلل کلہ دیکی کی یارینده کلیہ جک ایکی مهم لغت واردر : «فرهنگ شعوری» و «لهجة اللغات» . بوایکی کتابدن برنجیسی «حسن شعوری افندی» ، ایکنجیسی «محمد اسعد افندی» طرفندن قلمہ آلمشدر .

حسن شعوری افندی، مشهور مورخ «نعمانک» مملکتلیسی، یعنی حلبلی در . استانبولده یاشامشدر . «مالیه قلمی خلفاسندن» ایدی . «سوخته دل» ترکیبنک افاده و اشارت ایتدیکی اوزره (۱۱۰۵) ده وفات ایشدر . عینی زمانده شاعردی . تذکره صاحبی صفائی افندیکن آکلادیفته کوره «اواخر عمرنده شعر وغزلدن و تعریف حسن و جمال دلبر بی بدلدن سست تصوفه سالک» اولشدر .

محمد اسعد افندی، مشهور شاعره «فطنت خاتم» ک باباسیدر . برنجی سلطان محمود دورنده شیخ الاسلاملق ایشدر . وفاتی (۱۱۶۶) سنه سنه تصادف ایدر .

«فرهنگ شعوری» فارسیدن تورکجه مفصل برلفتدر . کنیش وجدی برتبع محمولیدر . مؤلفی بویله بر اثر وجوده کتیرمکی تا (۱۰۷۳) تاریخنده تصور ایشدر . کندی افاده سنه کوره «اسباب لازمه» تألیف و حواج ضروریه تصنیف «ی تأمین ایچون اک مفصل و مقبوللردن اک مختصر و بیسطلرینه قادر نیجه نیجه لغت کتابلرینی طویلامغه غیرت ایشدر . نهایت (۱۰۸۰) ده ایشه باشلامش ، ینہ کندی افاده سنه کوره «تمام اون ایکی سنه روز و شب مداومت و بلا اتقطاع ملازمت ایلہ بعون الله الملك العلام رسیدہ سرحد اتمام و وصول انجام اولوب بش دفعه تسوید و تحریر و طرز ترتیب مکرراً تطویر ایشکلہ سنہ اثی و تسعین والف ختامنده [*] اختتام بیاض واقع» اولشدر .

«فرهنگ شعوری» ده یکرمی ایکی بیک بش

[*] یعنی ۱۰۹۲ سنه سی نهایتده

اولدینی کی ، قانونلرک مقداری متادیا آرنمقده در . بوتقدیرده قانونلره تجاوز تشکیل ایدن حرکتلرده ، هیچ اولمازسه بدایتده ، دهافضلہ کوزوکه جکدر ، حالبوکه اصل اولچمک ایستہ دیکمز اخلاقلیلک تزیاد ویا تناقص ایتمش اولماسی ممکندر . دیکله جزائی استایستیکلره قارشی سرد ایدیلن اولدجقه جدی اعتراضلر واردر .

- پتہده دی -

محمد عزت

«قول ساخته و پرداخته» لردن تأسفله بحث ایشکده ، کندپسک بویله کیشده دیکنی سوبله مکده در .

او دورلرده مؤلفلرک اثرلرینی یا حکمداره ویا وزیر اعظمه ، خلاصه بویوک رتبہده بر آدامہ انعام ایشدکلینی دوشونن شعوری افندی مقدمهده «وزیر اعظم مصطفی پاشا» حقندہ مدح و ثناده بولونویور . اثرک (۱۰۹۲) ده ختامه ایردیکنه نظراً بو ذاتک مشهور «مرزیفونی قره مصطفی پاشا» اولدینی استدلال ایدیلر . ینہ مقدمهده دیرکه : «دیار محمدہ کتاب لغتی (فرهنگ) تعبیر و مؤلفی اسمنہ مضاف ایلدکلی شایع و بلاد رومده بو تعبیر غیر واقع اولقلہ امتیازاً عن غیره (فرهنگ شعوری) لقبیلہ ملقب و جمله لغاتی شامل و جامع اولدینی ایچون (لسان العجم) اسمیلہ مسی قلندی .» [*]

فرهنگ شعوری بر مقدمه ، ایکی دفتر و بر خانہدن مرکب اولق اوزره ترتیب ایدلشدر . (مقدمه) فارسی لسانہ عائد اساسی قاعدهلری احتوا ایدر . (دفتر اول) ضرب مثللردن ، اصطلاحلردن ، فارسی لسانہ خاص کنایهلردن ، خلاصه او لسانک خصوصیتی کوسرتر تعبیرلردن مرکبدر . شعوری افندی بویاده «استعارات و اصطلاحات و ضروب و نادرآت که مقصودمنہ اولان معانی و کنایات» عبارت لفظدن مفهوم و ترکیب کلہدن معلوم اولیوب معنای آخر قصد اولنوب بلکه معنای سماعه موقوف اولدینی اجلدن کتب لغتده مسطور اولدینی محللرده میان اسنادن اخراج و باشقه بر دفتر قیدیلہ علی قدر الامکان جمع و حروف تهجی اوزره ترتیب و معانیلری شرح و بیان اولونور» دیبور . (دفتر ثانی) اصل لغتدر . (خانہ) مقاله مزک باشندہ تماس ایتدیکنمز اوزره «مؤلفک امکلینی ، واستنساخ واستکتابه هوس ایدنلره قارشی رجالینی آکلایر .

«فرهنگ شعوری» فارسی کلہلرک معنایلرینی تعیین ایچون مراجعت ایدیلہ جک قیمتلی و مفصل بر «عجمجه» تورکجه لغت کتابی اولقلہ برابر یکی بر تورکجه قاموسی یازاجقلر ایچونده - قوللاندینی تورکجه کلہلر اعتباریلہ ده کرلی بر مأخذ اولارق خاطر لایعالی در. [*]

«لهجة اللغات» م کلنجه : تورکجه دن عربجه و عجمجه یه مفصل برلفت دیک اولان بواثر، تورکجه یه قیمت و یرمش اولق و زماننده کی تورکجه کلہلری طویلامش بولونق اعتباریلہ مؤلفنه «تورکیلیکک بابالردن بری» پایہ سنی قازاندیرسه سزادر . تورکجه کلہلری و مصیدرلری «حروف حجا» صیراسیلہ کوسترمک اوزره برلفت کتابی یازمنی تا

[*] ۱۰۵۵ ده ایکی بویوک جلد اوزوشه طبع ایدیلن «فرهنگ شعوری» نک نهایتنده «فلقد تم الجلد الثاني لسخة المطبوعة الملقية بفرهنگ شعوری والمصاة بشوال الفضلا ولسان العجم» عبارده سی اوقونمقده در . بورادن استدلالاً اولسه کرکه بروسلی طاهر بک «فرهنگ شعوری» نک بر اسمقده «نوال فضلا» اولوق کوسترمکده در .

[**] بومعرضده مقدمة الادب ، ترجمه لری و بومیانده «السی الادب» له برر لسخه سی ده کتابلرم آواستده موجود و یازمه لسخه لرنه تصادف هر زمان ممکن اولان «مرقاة اللغة» و «لغت لعمه الله» «بحر الفرائب» کی اثرلره «اختری کبیر» و «ان قوی» «قاموس» ترجمه لری ، «برهان قاطع ترجمه سی» . . . ده خاطر لایعالی در .

بوزآلی کلہ واردر . مؤلف ، مشهور ابران شاعرلرینک شعرلردن منتخب یکرمی ایکی بیک دورت بوز آلی بیتی ، کلہلرک معنایلرینی توثیق و ایضاح ایچون مثال کتیرمشدر . «شعوری افندی» دیرکه : «لغت شناسانک معلوم علم مشکل کشارلیردکه لسان فارسی وزبان دریده استعمال اولنان لغت کتب جامع و مفصل و معتبر و مطولده اون بیک عدد لغت جمع و ترتیب و کتب و ترکیب اولنماشدر . بوقفیر عاجز و حقیر ناجیز ذکر اولدینی مقدار لغتی کتب متداولده دن تجسس واستقصا و تفحص و استنبایله جمع و التیقا و ترتیب و ارتباط ایلدی . اگرچه میان لغات فارسیده بعض لغت عربیه ضم و ادخال و خلط و استعمال اولنمشدر ، مراد بنده نامراد تکثیر اعداد و توفیر سواد ایچون اولیوب ایراد اولنان کلمات عربیه ، اعجامک تصرفاتندن اولوب کندو لغتلیله آمیخته و ترکیب و استعمالنده لغت فارسیه یه تشبیه و تقرب ایشلردر . بناءً علی ذلک مذکور بر قاج کلہ عربیه نه معنایه استعمال ونه حالله اعمال اولنور، آتی بیان و ابیات مستشهدلری عیان اولندی»

«شعوری افندی» «استنساخ» و «استکتاب» ایتک آرزو سنده اولانلردن اثرینک اصلنه خلل کتیرمه یه لرنی ، وبالخاصه کلہلری توثیق و ایضاح مقصدیلہ طویلا دینی پیتلری حذف ایتمه لرنی رجالیتمش و بو رجاستی «خانہ» ده اصرارله تکرارلامشدر . او قادارکه سوزینی «وجه محرر اوزره ترک و طرح و قصر و حذف ایدرسه وزعیمجه اختصار و انتخاب قصد ایدرسه درکاه و اهب العطایادن تضرع و غنی اولنورکه بو خصوصده مرام و مقصودینه نائل و مراد و مطلوبینه واصل اولیوب لطایف معانیسنندن بهره مند و منافع و فوائدندن سودمند اولیه آمین» دیه پیتیرمشدر . مؤلف اثرینی قلمه آلق ایچون بالخاصه شونلره مراجعت ایشدر :

فرهنگ جهانگیری ، مجمع الفرس ، شرفنامه منبری ، فرهنگ محمودی ، فرهنگ محمد هندوشاه نخبوانی ، بویوک و کوچوک صحاح عجم [*] شرح کتاب السامی فی الاسامی ، مقدمة الادب ، فرهنگ جامع اللغات ، فرهنگ کشف اللغة ، معیار جالی ، کرشاسب نامه ، اقنوم عجم ، لغت نعمة الله ، بحر الغرایب ، وسیله المقاصد ، مقدمة الفرس ، کتاب المشکلات ، دقائق الحقایق ، مشکلات المتنوی ، مشکلات شهنامه ، دستور العمل . . . «شعوری افندی» مأخذلرینی صایدقندن سوکرا «استادان اسلافه دخل و تعرض» ایدن «بعض ارباب لغت» ک ، کلہلره ویردکلی «عندی معناه» لردن ،

[*] بوده «هندوشاه نخبوانی» نک اثریدر .

ترقی فکرینک متا و نظامی

لسه :

— ۲۲ —

(داروده) ك ظهري

بو مذهبه معارض اولارق ذوی الحیاتده کی نوعلرک خارجی تأثیرلرله دکل، دوغروند دوغرویه ومستقلاً خلق ایدیلرکلی ادعاسنده بولونقلری و (لامارک) ک «ترانسفورمیزم» ی ایسه خارجی تأثیرلری بر درجهیه قادر تصدیق ایتدیردیکی حالده بوتأثیرلرک نوعلری تشکیل وادامه ایتدیرمکه نه صورتله وناصیل موفق اولدقلری کوسترمه دیکی ایچون طبیعیاتچیلرک ماتریالیزمی فیزیک فلسفه سنک واصل اولدینی «مونیزم» . ایریشه ممش و بالنتیجه طبیعت فلسفه سنده یته برخالق ویا ناظم تصویرنه ویا برسیرتوالیزم فلسفه سنه امکان قالمشدی. بونکله برابر (۱۸) نجی عصر فکریاتچیلرینک «آلایلیکنه ترقی» عقیده لری یکی طبیعیات فیلسوفلرینک تکامل فکری قارشیسنده اسکی قوتی کیتدیکجه قایب ایدیوردی. فقط بو فکریک کچیردیکی بدیی، رومانیک و متافیزیک شکلر فکرلرده اساسی برانقلاب یاپامامشدی. تکامل فکریک حیات وتلق وادیسنده ظفر قازانه یلمه سی آنجق علمی بر نظریه سویه سنه قادر جقمه سنه متوققدی. ایسته بو ظفری، معلوم اولدینی اوزره، (داروهن) [۱۸۰۹ - ۱۸۸۲] تأمین ایشدی و تکاملی،

منحصراً میخانیکی ریاضیه ربط اتمکله کندن اولسکی تکاملچیلردن تماماً آیریلدی و بونکاملجیلکه «داروهنیزم» دنیلیدی. بوتون حیات حادثه و تحوللرینکده فیزیک حادثه و تحوللرکی میخانیکی اولدقلری وعینی علینله ایضاح اولونه بیلرکچیلرینک اراده سی ماتریالیستلرک آرایوبده بولامادقلری برشیدی. بونک ایچون بوتون ماتریالیستلر داروهنیزمی پک چابوق تمیل ایدرک بونده کندی برنسیپ و مذهبیلرینک اک مکمل وطبیعی بر انکشافی کوردیلر. چونکه (داروهن) دن اولسکی تکاملجیلک، نوعلرک میخانیکی بر ایضاحی یاهمبوردی. بویایلامانجه ده حیاتی حادثه لرده اسکیلر کی غایتجیلک و بوکا کوتوره ن عاقل برناظم ویاصانع تصور ایتکدن باشقه چاره قالمایور و بالنتیجه ماتریالیزم یاشایش وچالشمه ده بر درلو مظفر اولامیوردی. یکیلرک (۱۹) نجی عصرده انکشاف ایتدیردکلری بوبوک صنایعک تولید ایتدیکی قاپتالیزمک و بردیکی امثالیزمادی و اقتصادی قوت ایسه هر حالده جوق قوتلی وحتی ایمانی بر ماتریالیزم عقیده سنه محتاجدی.

«انتباه» دن اعتباراً «تهیزم» ک (جیوردانو. برونو) و (سینوزا) لرله «بانتیهیزم» . انقلاب ایتمه سی و بونلری متعاقب (لوق) ک آجدینی «احساسجیلک» ک اون سکرینجی عصر فیلسوفلرینده ماتریالیزمه شدتله رواج و بر دیرمه سی وعینی عصرک ایکنجی نصف آلمانیا سنده (قانت) ایله «قریبیزم» ویا «فهنومه نالیزم» مذهبک حدوتی آوروپا فکریاتنک ماتریالیزمده کیتدیکجه انکشاف ایتکده اولدینی کوستر. ییوردی. نه (برقله ی) ک بسقو لوژیک ایده آلیزمی، نه (قانت) ک متعال ایده الیزمی، نه ده (هککل) ک تمامی بر ره الیزم اشتیاقنک افاده سنندن باشقه برشی اولمایان مطلق ایده آلیزمی یکیلرک ماتریالیزمی دور. دورامامشدی. چونکه فیزیک حادثه لر ساحه سنده ریاضی بر قطعیه افاده ایدیلش طبیعت قانونلرینه واصل اولان ماتریالیست ذهنیت، ایده آلیست ویا سپیریتوآلیست ذهنیتدن جوق دها آمین و مثبت نتیجه لر ویریوردی. بونلری کوردکدن سوکرا ماتریالیزمک آرقه سی برافق آرتق آله اولمادیغندن اونک برنسیپ وعقیده لرینی حیات حادثه لری ساحه سنده ده تجربه وتطبیق ایتک لازمدی. (۱۹) نجی عصرک طبیعیاتچیلری ایسته بوکا چالیشدیلر. (داروهن) . کلنجهیه قادر طبیعیاتچیلرک بوبابده کی باشلیجه جهد ومساعیلرینی صیره سیله کورمشدک. بونلردن بالخاصه (لامارک)، بوتون ذوی الحیاتک خارجی یعنی مادی تأثیرلر نتیجه سنده شکل وتنوع ایتدکلرینی ایضاحه چالیشمش و بو ایضاح طرزینه طبیعیات فلسفه سنده «ترانسفورمیزم» دیشدی. (لوق) ک «ذهنی حیاتی» احساسلر یعنی خارجی عالمک تأثیر و انطباعلرله ایضاح ایتمه سنه مقابل بو طبیعیاتچیلر «بوتون حیاتی» عینی برنسیپ و ذهنیتله ایضاح ایتک ایتتورلردی. بالکیز (اینه) و (کوویه) کی بر قسم طبیعیاتچیلر «لهجه اللغات» (۱۲۱۶) تاریخنده استانبولده طبع ایدیلشدر.

• •

«شعوری» و «اسعد» افندیلرک شعرلری و دیگر بعضی اثرلری ده واردر. [*] بو مقاله مزک موضوعیه تعلق اولمالارلی حبسیله اولنلردن بحث ایتکی تأخیر ایلدک.

علی جانب

[*] بالخاصه اسعد افندیلرک «طرب الانار» ی تونک موسیقی شناسلرینک حیاتلردن بحث ایتمه سی اعتبارله پک قیمتی براردر.

(۱۱۳۸) سنه سنده تصور ایدن محمد اسعد افندی اول «فن لغتده معتبر و موثوق به اولان کتبدن نتیجه سن» احضار ایتشدر. از جمله : صحاح جوهری، قاموس فیروز آبادی، مصباح قرطبی، مصباح منیر فیومی، لسان العرب، تهذیب الاسما، سامی فی الاسامی، مقدمة الادب، اساس البلاغه و فائق اللغة، نهایه، کنز اللغة، دیوان الادب، سبعة الابحر، کنز اللغات، مفردات امام راغب، غریب المصنف، وان قوی، قره پیری [*]، اقصى الادب، ترجمان صحاح، اختری کبیر، بابوس [**]، امثال میدانی، مستقصی فی الامثال، فرائد الحرائد، تمثال الامثال، نزهة النفوس، مفردات ابن بیطار، مفردات حلیمی، مفردات شیخ داود و ابن عیسی، مفردات کبیر هزار فن، حیاة الحیوان، دیوان الحیوان، فرهنگ جهانگیری، فرهنگ شعوری، شرفنامه، برهان قاطع، حلیمی، نعمتی، دشیته [***].. مؤلفک سوبله دیکی اوزره «لهجه اللغات» «یکرمی دورت باب اوزره ترتیب و هر بابی حرکات ثلثه اوزره اوچه تقسیم و ابواب مقسومه دن دخی هر برینی ترتیب حروف مجا اوزره فصوله تقسیم» ایدیلشدر.

اسعد افندی اول تورکجه کله لری یازمش، سوکرا عربی و متعاقباً فارسی مرادقلری کوسترمشدر. اگر عینی معنایه ایکی اوچ تورکجه کله وارسه مشهورینی تفصیل ایتمش، غیر مشهورینی ده داخل اولدینی بابده کوسترمشدر. مؤلف بالوسيله دیبورکه : «وهرافت ترکیه نک اعم و مطلق ذکر اولنوب مقیداتی تحتده درج اولونمشدر. مثلاً آرائق اعمدر مرادقی مابیندر، تقدیم اولنوب ایکی پارمق آرائق و ایکی طایغ آرائق مثللو مقیدلر، ذیلنده تحریر و بیان اولندی. افغالدن دخی مثلاً یوریمک اعمدر، مرادقی مشی در، اولو تحریر اولنوب بعده صالنه صالنه یوریمک، آهسته یوریمک مثللو مقیدات آنک تحتده تحریر و تسطیر اولندی..»

«لهجه اللغات» ۱۱۴۵ ده تماملاشمشدر. بو اعتبارله مؤلفک بدی سنه چالیشدینی آکلا شیلیمقده در.

ابوالضیا توفیق پک شناسینک پشته افاده میسنده اولدینی روایت ایتدیکی لغتی اشارتله «لغت ابوالضیا» مدخلنده : «هیأت اجتماعیه مزک تاریخ تشکیلندن بو آنه قدر مرحوم شناسیدن ماعدا هیچ بر صاحب غیرت ظهور ایدوب ده یازمقده، سوبله مکده قوللاندیغیز کلانی بر دفتره ضبط ایله معناسنی اشارته همت ایتمه مشدر..» دیشی غفلته مستند بر حق سزلقدرد.

[*] «قره مان اوکلیسی» نده دوغان، آنقرده تومان ایدن پیر محمد بن یوسف نامنده کی ذاتکه «ترجمان» عنوانی حائز اثرنک نوو غناییه کتبخانه سنده ۱۷۳۸، ۱۷۳۹، ۱۷۴۰، ۱۷۴۱ و ۱۷۴۲ نومورلرده مقید نسخهلری واردر.

[**] «بابوس» قاموس ترجمه سیدر. مترجم اوتخی عصر طالع لردن «مکرز افندی زاده» دیه آکیلان «احمد بن موسی» دو. خط دست مسوده سی طائف افندی کتبخانه سنده ۲۶۹۲ نومورده مقیددر.

[***] بو اثرک اصل اسمی «التحفة السنیة الی الحضرة المحسنة» در. مؤلفی اولان «محمد بن مصطفی بن لطف الله الدشیشی» اثری ۹۸۸ ده مصر «امیرالامراء» سی حسن پاشا نامه قلعه آلمش و او صورتله تصبیه ایتشدر. فقط اثر «دشیته» دیه شهرت بولمشدر.